

Eko-schémy a agroenvironmentálne opatrenia v budúcnosti, Celofarmová eko-schéma, pastevný chov, agro-environmentálne intervencie II. piliera

Josef Ridzoň, SOS/BirdLife Slovensko, Nitra, 10.10.2024
Workshop „Príprava novej agropolitiky a úpravy Strategického plánu“, SPU

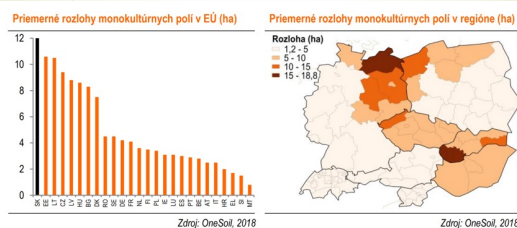
1

Dopady predošlej SPP na stav vidieckej krajiny na Slovensku

- pre ochranu biodiverzity SPP do roku 2022 na EU a SK úrovni zakotvil len nedostatočné podmienky (a podporu), čím nepriamo nútil farmárov k intenzifikácii
- v rámci kondicionalít napríklad do neproduktívnych plôch (tzv. oblasti ekologického záujmu) bolo možné zahnúť dusík viazajúce plodiny, čo široko podniky využívali, plocha neproduktívnych plôch na OP bola minimálna
- toto nastavenie zhoršilo dopady kolektivizácie. **Priemerná rozloha monokultúrnych lánov na Slovensku bola najväčšia v rámci EU s extrémami na juhu SR**
- napríklad v CHVU Špačinská-nížňanská polia priemerná rozloha lánov bola 40 ha, kým v celom Trnavskom kraji 18 ha, Systovské polia – 60 ha
- v CHVU Ostrovné lúky – kukurica pokrývala 38 % plochy
- agroenvironmentálne schémy necielili okrem dropa vôbec na vtáčvo, drop mal navyše nízku platbu

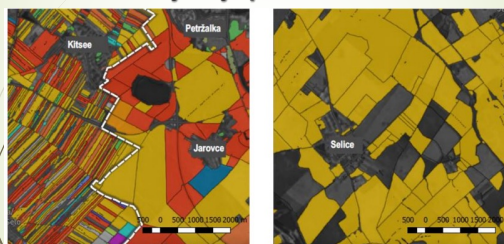
2

Dopady predošlej SPP na stav vidieckej krajiny na Slovensku

3

Dopady predošlej SPP na stav vidieckej krajiny na Slovensku

4

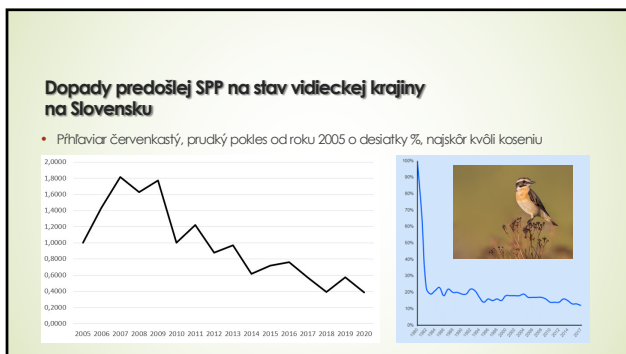

5

Dopady predošlej SPP na stav vidieckej krajiny na Slovensku

- **Dlhodobý úbytok biodiverzity**, úbytok početnosti hmyzu, opeľovačov
- Pre niektoré vtáčie druhy je pokles početnosti katastrofálny, SPP má na tom významný podiel. **Jarabica ubudla do r. 2022 o 99 %**, krakľa, brehár či hviezdák vymizli zo Slovenska a i.
- Početnosť bežných druhov vtáčva na Slovensku poklesla o 20 % len od roku 2005
- Úbytok poľovnej zveri
- **Zhoršenie vodozadržnej kapacity krajiny** čoho dôsledkom sú bleskové povodne
- Strata tradičného rázu krajiny
- **Zníženie stavu hospodárskych zvierat, opúšťanie pasienkov**
- Zhoršenie štruktúry pôdy, veterná erózia

6

7

Dopady predošlej SPP na stav vidieckej krajiny na Slovensku – definitívne a laikmer definitívne straty

- Veľa sa o tom nehovárí, ale viac druhov ako v lesoch sme kvôli nevhodnej podpore farmárov stratili na poliach a lúkach, resp. doviedli ich na okraj vyhynutia (pár príkladov)

8

Zrealizované kroky na zlepšenie nepriaznivého stavu vidieckej krajiny a pre väčšiu podporu farmárom hospodáriacich s ohľadom na prírodu

- vzhľadom ku stavu horšiemu ako v okolitých krajinách sa rozbehla široká kampaň za zmenu SPP
- pefíciu „Za Živú krajinu“ požadujúcu menšie lány, väčšiu podporu farmárov hospodáriacich šetrne, väčšiu podporu pastvy, vyčlenenie 10 % neproduktívnych prvkov a iné opatrenia podporilo viac ako 20000 ľudí, žiadali aj väčšiu podporu PBoL
- k apelu na zmenu SPP sa v memorande „Za zdravú krajinu“ pridali o.i. poľovníci, včelári, neštátni vlastníci lesa
- aktívne žiadalo zmeny aj Ministerstvo životného prostredia SR a ŠOP SR
- MP RV SR bol predložený spoločný návrh ekoschémy a AEKO, ktorý bol predtým detailne prejednaný s farmármi

9

Zrealizované kroky na zlepšenie nepriaznivého stavu vidieckej krajiny a pre väčšiu podporu farmárom hospodáriacich s ohľadom na prírodu

- MP RV SR následne začalo jednáť o predložených návrhoch a spustilo pracovné skupiny pre jednotlivé intervencie, ktoré obsah intervencií precizovali
- len pri ekoschémach sa ako pri novej intervencii uskutočnilo sedem kôl prerokovania a zmien ekoschémy, pričom v rámci pripomienok došlo aj k zmene výberových ekoschémy na celofarmovú (to sa spolu so zásadou niekedy je menej viac ukázalo ako kľúčové)
- osobitné pracovné skupiny boli aj pre AEKO, kondicionality a i.
- výsledný návrh intervencií je výsledkom participatívneho procesu, nejde o návrh NGO, rezortu ŽP, ale ide o návrh, ktorý bol široko pripomienkovaný, mnohými účastníkmi a ozelenenie vyplýva predovšetkým z rámcov novej EU SPP a jej reformy

10

Ústupky ochrany prírody v návrhu celofarmovej ekoschémy oproti odbornému návrhu

- Pôvodná požiadavka bola environmentalistov veľkosť lánov limitovať biopásmi všade na 20 ha, po negotáciách ostalo 20 ha len v CHU – inde 50 ha
- Oproti 20 ha CHU alternatíva s 50 ha v prípade ak podnik pasie hospodárske zvieratá
- Odborný návrh počítal s neskorším kosením TTP na 20 %. Po jednaniach s farmami zo severu Slovenska sa podiel znížil na 15 % (+ ďalšie zmeny)
- Ďalšie zníženie % odkladu kosenia TTP sa týka podnikov, ktoré pasú zvieratá
- Ústupky sa týkali aj termínu kosenia
- Na druhej strane pripomínam, že sa do legislatívy dostali viaceré zmeny, ktoré žiadali iné subjekty a s ktorými nie sme veľmi spokojní

11

Výsledný návrh celo-farmovej ekoschémy

Výmera farmy	Podiel TTP + tráv pestovaných na OP	Orná pôda			Trvalé trávne porasty		Trvalé plodiny	
		Zlepšenie štruktúry plôdy (1)	Neproduktívne plochy nad rámec GAEC 3 (2)	Maximálna výmera parcely (3)	Odošlý termín kosenia (4)	Alternatíva odošlý termín kosenia + pasenie (5)	Zatravnenie medzradia (6)	Vhodné ošetrovanie (7)
Do 10 ha	x	min. 25 %	X	X	min. 3 %	pasenie + min. 3 % odošlé kosenie na nepasenej ploche	min. každé druhé medzradie	prevencia expanzívnych druhov
Nad 10 ha	< 50 %	min. 25 %	1 % mimo CHU / 3,5 % v CHU / alternatívne 4 % zatravněná plocha	50 ha mimo CHU / 20 ha v CHU / alternatívne 50 ha + zatravněná plocha a pasenie	min. 10 %	min. 10 % pasenie + min. 3 % odošlé kosenie na nepasenej ploche	min. každé druhé medzradie	prevencia expanzívnych druhov
Nad 10 ha	≥ 50 %	min. 25 %	1 %	50 ha	min. 15 %	min. 10 % pasenie + min. 10 % odošlé kosenie na nepasenej ploche	min. každé druhé medzradie	prevencia expanzívnych druhov

12

13

Intervencie zamerané v II. pilieri na ochranu biodiverzity

- Agroenvironmentálne opatrenia, ktoré môžu pomôcť biodiverzite presadiť:
- ochrana poloprirodných a prírodných biotopov tráv,
- ochrana biotopu dropa veľkého,
- ochrana biotopu sysľa pasienkového,
- obhospodarovanie biotopov druhov v územiach európskeho významu.
- zatravnovanie ornej pôdy

Neprešla obnova zarastených TTP a podpora mozaikovej štruktúry krajiny

14

Výsledky aplikácie ekoschém

Takže síce na mnohých miestach bolo vidieť zmeny na poliach

No nebolo to všade ideálne či aspoň dobré, na viacerých miestach sa polnohospodári boja s nemalými problémami.

15

Výsledky aplikácie ekoschém

Celkové zapojenie

- Spracované podľa článku Lukáša Hříbka z 26.2.2024 na Polnoinfo

Veľkosť [ha]	Počet žiadateľov	Celková výmera	Ekoschémy žiadatelia	Ekoschémy výmera	Percento žiadatelia	Percento výmera
0 až 10	8 981	40 304 ha	4095	19 966 ha	45,6 %	49,5 %
10 až 100	4 797	162 161 ha	3113	117 364 ha	64,9 %	72,4 %
100 až 500	1 551	350 558 ha	1381	323 634 ha	89 %	92,3 %
500 až 1000	462	333 603 ha	429	309 696 ha	92,9 %	92,8 %
nad 1000	471	850 131 ha	431	762 632 ha	91,5 %	89,7 %
spolu	16 417	1 736 758 ha	9449	1 533 292 ha	57,6 %	88,3 %

16

Výsledky aplikácie ekoschém

Celkové zapojenie

- Spracované podľa článku Lukáša Hříbka z 26.2.2024 na Polnoinfo
- Biopásy 3538 ha, s úhorom biopásy 2159 ha, medonosný 2112 ha - spolu 7808 ha
- Úhor s porastom 64032 ha, medonosný 3118 ha
- Konkrétne výsledky čo sa týka biodiverzity prezentujem spracované od A. Hološkovéj a M. Semelbauera

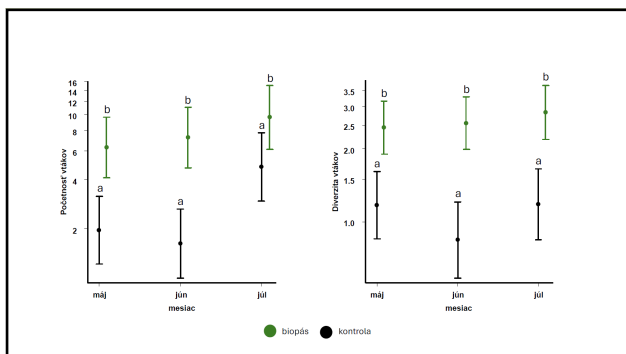
Orn	Celková výmera	Ekoschémy	Percento
Bukovské vrchy	1 369 ha	1 355 ha	99,0 %
Čerová vrchovina - Pohorľavce	10 795 ha	10 011 ha	92,7 %
Čorjov	4 566 ha	4 386 ha	96,1 %
Dolná Pohorňica	188 ha	188 ha	100 %
Dolná Pivňava	25 751 ha	17 163 ha	66,6 %
Dumajské lúky	1 009 ha	989 ha	98,0 %
Horná Orava	11 527 ha	9 747 ha	84,6 %
Chocské vrchy	3 289 ha	3 118 ha	94,8 %
Kolícká kotlina	10 751 ha	9 950 ha	92,6 %
Laborcovská vrchovina	20 707 ha	10 690 ha	51,6 %
Laheice	2 213 ha	2 114 ha	95,5 %
Levočské vrchy	6 188 ha	5 910 ha	95,5 %
Malá Fatra	5 153 ha	4 644 ha	90,1 %
Malé Karpaty	1 734 ha	1 330 ha	76,7 %
Medzibodrobie	18 864 ha	18 070 ha	95,8 %
Muránska planina - Stolica	1 026 ha	920 ha	89,6 %
Náha Tatra	4 551 ha	4 258 ha	93,6 %
Ondavská rovina	17 228 ha	11 428 ha	66,3 %
Ostrovce ľúky	7 219 ha	5 426 ha	75,1 %
Popiele	6 282 ha	5 971 ha	95,1 %
Požana	6 585 ha	5 986 ha	90,9 %
Samošinské vrchy	1 443 ha	1 429 ha	99,0 %
Slanské vrchy	7 358 ha	7 288 ha	99,1 %
Slovenský kras	7 486 ha	7 129 ha	95,2 %
Slovinský raj	2 170 ha	2 244 ha	103,4 %
Strážovské vrchy	4 854 ha	4 191 ha	86,4 %
Syrovacké pole	1 723 ha	1 723 ha	100 %
Syrovacko-nitrianske pole	11 951 ha	3 339 ha	28,0 %
Tatry	2 407 ha	2 056 ha	85,4 %
Trnava	6 786 ha	6 250 ha	92,1 %
Uľanická mokraď	16 342 ha	10 002 ha	61,2 %
Veľká Fatra	3 022 ha	2 870 ha	95,0 %
Vihorlatské vrchy	5 083 ha	5 048 ha	99,3 %
Vojvodské vrchy	6 147 ha	5 900 ha	96,0 %
Záhorské Pomoravie	13 849 ha	12 939 ha	93,5 %
Západné Karpaty	1 253 ha	814 ha	64,6 %

17

Výsledky

The bar chart shows the results of two transects: 'Tranšekt s biopásmom' and 'Kontrolný tranšekt'. The y-axis represents the number of species or individuals, ranging from 0 to 1400. The 'Tranšekt s biopásmom' shows a significantly higher value (around 1300) compared to the 'Kontrolný tranšekt' (around 700).

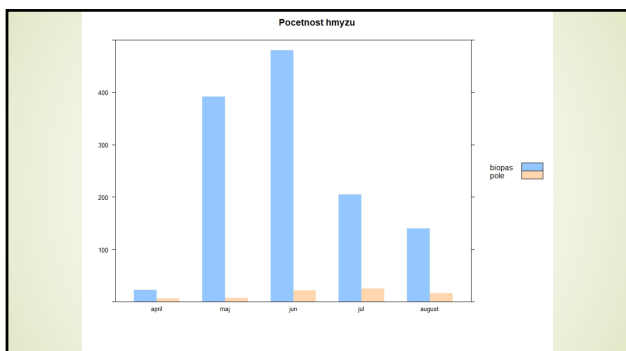
18

19

20

21

22

23

Problémy aplikácie ekoschém – modifikácia č. 1

Prvý rok – kvôľ zrážkam problém hlavne buriny

- Podniky vstupujúce do ekoschém mohli využiť **len možnosť 4 % reprodukčných plôch**. Nie 3+4%. Komplikácia pre tých čo majú živočíšnu – **súčasť modifikácie**
- Buriny** – neskorý termín kosenia, **súčasť modifikácie, riešilo sa čiastočne** – posunú sa z augusta na koniec júna a zjednoduši sa procedúra odstraňovania
- Nedostatočne ocenená platba za ekoschémy v CHU** – za úroveň obmedzení by mala byť viac ako 92 EUR/ha – je možné aj bez modifikácie, otázka sú možnosti MP SR **biastočne riešenie pravou**
- Váhový faktor 1,5 neskôr kosenej biopás** – ak biopás ostane kosenej po 1.8, je potrebné mu zvýšiť váhu, ak chce stáť viac plôch dobrých pre biodiverzitu, mal by ich oceniť – **súčasť modifikácie**
- Tolerancia pri nedodržaní výmery** – **súčasť modifikácie** pri technickom pochybení ak sa nedodrží 20/50 ha do istého limitu, nemala by byť sankcia
- Hraboše** – urgentné riešenie gradácie a jej monitoring – **súčasť modifikácie, čiastočne** monitoring nie je, ale štát vie o ňom
- Nepoliatnuté biopásky** po okraj ak chýba pár metrov – je potrebné vylúčiť sankcie voči podnikom – modifikáciu neakceptovala EK, ale nebude možná kontrola

24

Problémy aplikácie ekoschém modifikácia č. 1

Prvý rok

- Presun biopásu je veľmi komplikovaný – nebolo súčasťou modifikácie, bolo treba zjednodušiť aby sa dalo presunúť pri zakázaní úrody
- Pri zatrávnení 4 % v CHU a pastve nesmie bežať lehota 5 rokov zmeny na TIP – vyriešilo sa príručkou pre aplikáciu (kód predný nový 889)
- Upraviť chybné odkazy v národnej legislatíve (odkaz 37 na kosenie biopásov) – vyriešilo sa, no bolo treba aj neskoť
- Možnosť hrvať zarátat úhory nad rámec ekoschémy do GAEC 8 – ide o to, že bez toho sa v CHVU navyšujú neproduktívne plochy až na 9-9,5 %, čo mnohých farmárov odrádza od ekoschém – vyriešilo sa, no od 2025 relevantné kvôli zmene EU legislatívy
- V CHU skúsiť najšir možnosť alternatívneho plnenia ekoschémy – aby sa zvýšila slabšia zapojenosť CHU - 47 % - v prvej modifikácii nebola zhoda

25

Iné problémy pri aplikácii SP SPP

Prvý rok

- Rozporné termíny kosenia biotopy a mozaika (biotopy povinnosť pokosiť do 8.8, pri mozaike možné odložené až po 15.8, upozornili na to Oravci) – [tzv. MP SR vyriešilo pre rok 2024](#)
- Rozšíriť možnosti vstupu do AEKO na zatrávnenie OP aj mimo nižšie CHU – na Orave a inde viacerí inčkovať záujem – [skôr rozšíriť zoznam území vo vestník, ak bude voľná alokácia, no kvôli kombinácii s ANC sa zdáť nevyhne](#)
- Pastevný chov – keď nebolo možné kone a masový dobytok podporiť v rámci ekoschémy, treba hľadať riešenia v druhom pilieri (to je vec, čo neprešla v rámci pripomienok AEF) – [metodicky neisté](#)
- Zahŕnuť opatrenie na pastevnú infraštruktúru v CHU v kombinácii s ekoschémou – od r. 2025 povinnosť pastvy – [toto nedonosené](#)
- Špeciálne opatrenia na obnovu pastvy na bielych plochách – [buď v rámci SPP, alebo zjednotiť OP Slovenska - bude nutná modifikácia ak v rámci SPP, no kvôli presunu SF kvôli povodňam ohrozené](#)

26

Aplikácia ekoschém druhý rok

Kopla sa ďalšie problémy

- Meškali platby
- PPA posielala chyby podnikom aj tam kde chyby neurobili (rozporný vyklad legislatívy), napríklad požaduje vylúčiť 10 % zmesi pre opelovače separátne pre CHU aj mimo CHU, hoci to nebolo nutné. Alebo PPA neakceptovala rozdelenie platby, ak časť platby úhor a biopás neboli pokrývané cez úhor. Navin bol aj kritéri platby ako celok za ekoschému, hoci len malá chyba vo výmere pasienka a t. tu sa našli riešenia
- Do toho poriadne „preukli“ hraboše – Hoci gradácia bola aj u podnikov bez ekoschém, resp. hoci gradácia bola aj v 2019, debata sa zvrtila na hľadanie riešenia (odstránenie biopásov), ktoré by nevieli k tomu, aby sa gradácia v 2022 nezopakovala
- Niektoré podniky z ekoschém vystúpili práve kvôli byrokracii. Nové sa pridali.
- Aplikácia výmery: Zapojenie približne podobné ako v 2023, 4,3 % neproduktívnych prvkov a ploch, pričom plochy úhory s porastom predstavujú - 3,4 %, biopásy pre celotermovú eko-schému približne 0,33 % a podiel chránených prvkov je na úrovni 0,18 %

27

Aplikácia ekoschém druhý rok

Modifikácia č. 2

- GAEC8 - úhory sa rušia bez náhrady (najzásadnejšia a najnegatívnejšia zmena)
- V ekoschéme sa v CHU zavádzajú ostrovy biodiverzity (aby sa plocha chápala ako CHU musí byť minimálne 10 % v CHU namiesto dnešných 5 %)
- Zladujú sa termíny na kosenie na 23.6. (priom ale chybné umožnili na jar opelovače mulčovať do 30.4.)
- Hraboše bude možné riešiť podryvaním a podmietkou aj v inak zakázanom období
- Biopásy budú môcť mať zloženie od dateľinoťrať cez úhor po opelovače, budú sa môcť po 15.8. presunúť (prejazdy technikou) a budú sa môcť mulčovať
- 20 % TIP sa bude môcť mulčovať
- Čo sa nedoriedilo – zvýšenie platby drop (jediné AEKO so zníženou platbou, len 72 %), osobitná podpora pre prvý rok pastvy v ekoschéme chýba, čistenie pasienkov chýba, zatrávnenie sa nebude čerpať lebo zlé nastavenie ANC

28

Čo environmentalisti žiadajú od novej SPP a od modifikácie?

Áké opatrenia a zmeny by nemali chýbať?

- Čistenie poľí 20/50 ha 12 m biopásmi prináša veľmi jasné výsledky pre ochranu vtáctva, hmyzu, opelovačov, zveri, preto považujeme za dôležité najšir spôsob ako tých, ktorí chcú pokračovať podporovať aj v novej SPP. Toto opatrenie sa nám javí ako jedno z kľúčových pre ochranu ubúdajúcich druhov vtáctva, no aj pre ochranu poľnohospodrov pred škodami spôsobými zverou, ktoré sa zo svojej podstaty dá aplikovať v novej SPP ako sa zatiaľ začína krovať (nová SPP by mohla byť príležitosť jasnejšie otvoriť niektoré témy, ktoré trápia aj sektor). Zároveň je potrebné odstrániť problémy, na ktoré ukazujú poľnohospodári
- Nová politika zameraná na merania a výsledkoch (či podnik spĺňa konkrétne ciele, čo sa dá ľahko v prípade niektorých prvkov ekoschém zmerať)
- Je dôležité, aby sa podpora pastvy realizovala systematicky a videli sme návrat pasúcich sa zvierat na naše lúky
- V dnešnom znení chceme aby pokračovali (s drobnými úpravami AEKO a) ochrana poloprirodných a prírodných biotopov tráv, b) ochrana biotopu dropa veľkého, c) ochrana biotopu systa pasienkového, d) obhospodarovanie biotopov druhov v územiach európskeho významu.
- Podpora fariem hospodáriacich podľa agroekologických postupov.
- Z tých, ktoré sa nepresadili do dnes – podpora mozaikovitej štruktúry krajiny a čistenia pasienkov (bielych plôch)
- Je potrebné zjednotiť podmienky na aplikáciu agrosilničných systémov na ornej pôde, keďže môžu výrazne pomôcť k zachytu uhlíka
- Všetky nové schémy by mali byť motivačné, nie kompenzačné!

29

Ďakujem za pozornosť!

30